

של מי הצוואה הזו לעזאזל? / אסנת נתאי*

זוג ערך צוואה הדדית, בה כל אחד הוריש את חלקו לזה שיוותר במות השני. בצוואה צוין גם כי עם מות בן הזוג הנותר, מה שיוותר מהעזבון יתחלק שווה בשווה בין ילדיהם המשותפים, אך עם מות הגבר ועוד לפני הוצאת צו קיום צוואה הודיעה האישה כי היא מסתלקת מהעזבון לטובת אחד הבנים. האם יכול אדם למנוע מיורשי להחליט מה לעשות בחלקם בעזבון ולשנות את אופן חלוקת העזבון?

החוק הישראלי מאפשר לירש הסתלקות מהעזבון לפני שחולק ועל ידי כך להעביר את חלקו לאחר, המשתייך למעגל הראשוני של הנפטר (בן זוג, ילד או אח של המוריש) ובמקביל החוק מאפשר למנוע זאת באמצעות מנגנון של "יורש במקום יורש" - על ידי קביעה מראש בצוואה את סדר היורשים כך שבמידה ויורש מסוים לא יירש מסיבות שונות, מוגדר מראש יורש חליפי. בצוואה כזו היורש הראשון רשאי אמנם לוותר על חלקו אך זה יועבר רק למי שנקבע כירש חליפי בצוואה. במקרה שנדון בבית משפט לענייני משפחה בחיפה בספטמבר, 2022², נקבע בצוואה של גבר הסדר בו אשתו יורשת את דירתם אך אם לא תיוותר בחיים בעת מותו יחולק העזבון בין שני ילדיהם. לאחר מות האב העבירה האם את הדירה לאחד הבנים ובית המשפט קבע שמרגע שהאם ירשה את הדירה היא רשאית לעשות בעזבון כרצונה. במקרה אחר, שנדון בבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב, באוקטובר, 2023³, חתם זוג על צוואות הדדיות עם סעיף המאפשר לכל אחד לשנות את הצוואות והסדר שבן הזוג הנותר יורש את העזבון ובמידה ושניהם ימותו בסמוך תעבור הירושה לאחייניהם. עם מות הגבר הכינה האישה צוואה חדשה ובית המשפט קבע שהיא רשאית הייתה לעשות כן.

החוק הישראלי מאפשר גם מנגנון של "יורש אחרי יורש", בו המצווה קובע מי היורש לאחר מותו, ומי ירש את מה שיוותר מהעזבון על ידי אותו יורש. בצוואה מסוג זה היורש הראשון אינו יכול לצוות את מה שיוותר מהעזבון בניגוד לרצון המוריש, אולם מותר לו להשתמש בעזבון והוא יכול גם להעביר את נכסי העזבון כמתנה בעודו בחייו. במקרה שנדון בבית המשפט המחוזי בתל אביב בדצמבר, 2023⁴, בני זוג חתמו על צוואה הדדית בה סיכמו כי במות אחד מהם יירש בן הזוג את חלקו ומה שיוותר במות השני יחולק באופן שהבן יזכה ב 80% ושתי הבנות בשאר. עם מות הבעל הסתלקה האם מהעזבון לטובת שלושת הילדים באופן שוויוני. בית המשפט קבע, כי כיוון שמדובר ביורש אחרי יורש הרי שקיימת לאישה הזכות החוקית להסתלק מהצוואה לטובת הילדים.

ביחוד כאשר אדם רוצה לוודא מה ייעשה ברכושו לאחר מותו, אולם גם במקרים אחרים, צוואות הן נושא מורכב הרבה יותר מאשר נראה לעין, וקיימים בו שיקולים רבים שעורך דין מתחיל אינו מכיר. לכן חשוב מאוד בעת הכנת צוואה להתייעץ עם עורך דין בעל ניסיון רב בתחום לשם שקילת כל האפשרויות החוקיות כדי להבטיח שהצוואה אכן תשקף את רצונותיו העתידיים של המצווה לגבי עזבונו בבוא העת. במקרים רבים גם כדאי לשקול צוואה נוטריונית, אשר תוודא שקשה מאוד יהיה בעתיד לטעון כנגד תוקף הצוואה⁵, וביחוד כאשר עושה הצוואה נמצא בגיל מבוגר יחסית⁶ ובוודאי ככל שהאדם מצוי במצב בריאותי ירוד בעת כתיבת הצוואה⁷.

* **אסנת נתאי** הינה חלק מצוות משרד אפיק ושות' (www.afiklaw.com). הגב' נתאי בוגרת הפקולטה למדעי החברה באוניברסיטה העברית בירושלים ובוגרת תואר במשפטים, בעלת תעודת גישור במשפחה מטעם מרכז גבים. אין בסקירה כללית זו משום ייעוץ משפטי כלשהו ומומלץ להיוועץ בעורך דין המתמחה בתחום זה בטרם קבלת כל החלטה בנושאים המתוארים בסקירה זו. לפרטים נוספים: 03-6093609, או באמצעות הדואר האלקטרוני: afiklaw@afiklaw.com.

¹ סעיפים 6,8,41,42 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965

² ת"ע (חי) 19-18-55456-07 פלוגי נ' פלוגי (04.09.2022) - <https://he.afiklaw.com/caselaw/15988>

³ ת"ע (תיא) 18-18-16387-04 פלוגי נ' אלמונית (11.10.2023) - <https://he.afiklaw.com/caselaw/16043>

⁴ עמ"ש (תיא) 22-10-41825-10 ש' נ' א' (06.12.2023) - <https://he.afiklaw.com/caselaw/15956>

⁵ ראו, למשל, המאמר: "היתרונות שבצוואה נוטריונית על צוואה רגילה" - <https://he.afiklaw.com/articles/a186>

⁶ ראו, למשל, המאמר: "מקום שיש צוואה, יש קרובים - על צוואות נוטריוניות ודמנציה" - <https://he.afiklaw.com/articles/a336>

⁷ ראו, למשל, המאמר: "כך. יש הבדל בין חתימה על מסמך נוטריוני בשכיבה או בשיבה" - <https://he.afiklaw.com/articles/a368>

Who's will is it any way? /Osnat Nitay*

A couple made a mutual will, in which each bequeathed to the surviving spouse. In the will it was also stated that upon the demise of the remaining spouse, the remainder of the estate will be divided equally between their joint children. However, upon the death of the man and even before the issuance of a probate order, the woman renounced the estate in favor of one of the sons. Can a person prevent his heirs from deciding what to do with their share of the estate and change the way the estate is distributed?

Israeli law allows an heir to withdraw from the estate before it is divided and thereby transfer his share to another, who is of the deceased's initial circle (spouse, child or sibling of the testator) and at the same time the law allows to prevent this through the mechanism of "an heir in lieu of an heir" - stipulating in advance the order of the heirs so that if a particular heir does not, for any reason inherit, an alternate heir is predefined. In such a will, the first heir may indeed renounce his share, but it will be transferred only to the person designated as an alternate in the will. In a case discussed at the Haifa Family Court in September, 2022, a will of a man set an arrangement under which his wife inherits their apartment, but if she predeceases him, the estate will be divided between their two children. After the father's death, the mother transferred the apartment to one of the sons, and the Court found that once the mother inherited the apartment, she was entitled to do whatever she wanted with the estate. In another case, discussed at the Family Court in Tel Aviv in October, 2023, a couple made mutual wills with a clause that allowed each to change the will and an arrangement under which the surviving spouse inherits the estate but if they both die at close proximity, the inheritance will go to their nephews. Upon the man's demise, the wife prepared a new will and the Court upheld it.

Israeli law also allows a mechanism of "an heir after an heir", (similar to the Common Law "Life Estate" principal) in which the testator determines who the heir is after his death, and who inherits what is left of the estate by that heir. In this type of a will, the first heir cannot bequeath what is left of the estate other than as set in the will of the testator, but he is allowed to use the estate and may also transfer the assets of the estate as a gift while he is still alive. In a case discussed in the District Court of Tel Aviv in December, 2023, spouses signed a mutual will in which they agreed that upon the death of one of them, the spouse would inherit his share and what would remain upon the death of the other would be divided in such a way that the son would win 80% and the two daughters the remainder. Upon the demise of the husband, the mother renounced the estate in favor of the three children in equal parts. The Court found that because it is an heir after an heir, the woman has the legal right to withdraw from the will for the benefit of the children.

Especially when a person seeks to ensure what will be done with his property upon his demise, but also in other cases, wills are a much more complex issue than it appears to the eye, and there are many issues that a novice lawyer would not be familiar with. Therefore, it is very important when preparing a will to consult with a lawyer with extensive experience in the field in order to consider all legal options to ensure that the will would indeed reflect the testator's future wishes regarding his estate when the time comes. In many cases, it is also worth considering a notarized will, which will ensure that it will be very difficult to contest it in the future,¹ especially when the testator is relatively old² and certainly if the testator is in poor health conditions at the time of making the will.³

***Osnat Nitay** is part of the legal team of Afik & Co. (www.afiklaw.com). Mrs. Nitay is a graduate of the Faculty of Social Sciences at the Hebrew University of Jerusalem and has a degree in law. She holds a family mediation certificate from the Gevim Center. This overview does not constitute any legal advice and it is recommended to consult a lawyer who specializes in this field before making any decision on the issues described in this overview. For more details: 03-6093609, or by e-mail: afiklaw@afiklaw.com

¹ See the article: "The Benefits under Israeli Law of a Notarized Will on an Ordinary Will" - <https://www.afiklaw.com/articles/a186>

² See the article: "Where there is a will, there are relatives – on notarized wills and dementia" - <https://www.afiklaw.com/articles/a336>

³ See the article: "Yes. There is a difference between a notarial signature lying down or sitting" - <https://www.afiklaw.com/articles/a368>